

БРАЋА ХАЈДУКОВИЋИ

Два брата близанца Милорад и Живорад Хајдуковић из босанског села Мухаремовићи, синови Јеврема и Невене, остали су сирочад кад су имали четири године, јер су им се оба родитеља 1835. године, у време јесењег поводња, утопила у реци Бујачи која за кишних дана набуја и преплави своје обале, а за сушних дана једва покрива дно корита, али никад не пресушује. Живели су у осамљеној старој дрвеној кућици скривеној у дубокој долини, поред шуме зване Феридпашино храшће, удаљеној километар од најближих кућа. Старином су Пекмезићи. Њихов деда по оцу Василије Пекмезић био је хајдук. По томе су његову породицу називали Хајдуковићима. То су сви у породици с поносом прихватили и после његове смрти, из поштовања према њему, своје дотадашње презиме заменили презименом Хајдуковићи.

Након смрти родитеља бригу о Милораду и Живораду преузела је њихова рођака Марица Пекмезић, остарела уседелица која је, такође, рано остала без родитеља, па пошто су је браћа одбацила потуцала се по околним селима и служећи зарађивала за живот. Та сирота девојка која је остарела у беди и сиромаштву, кад је чула да су Милорад и Живорад остали без родитеља, дошла је код њих у кућу и до краја свог живота старала се о њиховом одгоју и васпитавању. Обрађивала је скромно имање које им је остало иза родитеља и нешто мало чифчилука, извршавајући све обавезе према власнику, а осим тога увећавала стада оваца и коза која је затекла.

Одрастајући близанци су се рано укључивали у рад на свом имању, а од своје дванаесте године почели су да раде за надницу. Кад им је било седамнаест година Марица се разболела и после три дана умрла. Браћа Хајдуковићи били су слични у свему осим у нарави. То су били високи снажни младићи, дугог лица, тамне пути, смеђе густе косе, крупних црних очију, дугих трепавица, великих лепо обликованих обрва, пуних усана, увек озбиљни и замишљени као мудраци, дубоког чистог гласа, једнаке снаге и боје.

Милорад је био тихе нарави увек смирен, а у тежим пословним подухватима опрезан. Ниједном таквом послу није прилазио без дугог размишљања о могућој користи на једној страни и евентуалном губитку насупрот томе. То двоје стављао је на теразије свог опреза, па је његова одлука зависила од тога која страна претегне. Насупрот њему, Живорад је био плаховит, а одлуке је доносио брзо, не размишљајући о последицама него само о користи коју је замишљао и желео. Никад није одустајао од донесене одлуке нити га је било могуће наговорити на то. Због тога је понекад Милорад против своје воље, да га не би остављао самог, прихватао и одлуке које није желео. Они који су добро познавали и њих и њихове родитеље говорили су да је Милорад такве карактерне особине наследио од мајке, а Живорад од оца.

Они су имали неко урођено господско држање и ничим нису одавали изглед људи у ропском положају. Откад су почели да воде своје домаћинство посебну пажњу су посвећивали одевању и свом спољашњем изгледу. Били су мудри, лукави, храбри и пркосни. О њима се говорило да се ни пред самим царем не би поклонили нити било чиме показали покорност. Једном речју, били су у свему посебни. И неком чудном срећом увек су их опасности, тежи изазови и веће неприлике мимоилазиле све док

се угледни мухамеданац Мурат Хабибовић није одлучио да покуша да их спусти на ниво убогог робља.

На крају Мухаремовића била је мала црква од дрвета. Није била живописана, али је у њој било пет икона: свете Богородице, Исуса Христа, светог Георгија, светог Архангела и светог Николе. У њој је богослужење обављао поп Марко Замфировић, родом из Мухаремовића. Његова кућа била је удаљена од цркве око две стотине метара па је, не држећи се црквених правила, обављао литургију кад му је год пало на памет у току дана. Он је био човек скромног знања. Једва је знао да пише, чита и да се служи са четири рачунске радње. Молитве је читао с напором, замуцкујући, али је то прикривао појући полугласно и кроз нос трудећи се тако да му глас буде мелодичнији, па је изгледало да више пажње посвећује мелодичности гласа него садржају молитве. Он је од неког свештеника Прокопијевића у Херцеговини добио два примерка Светог писма. Један примерак је негде, ко зна кад, захватио пожар, па је био делимично нагорео. Поп Замфировић га је поклонио Милораду. Он је браћи Хајдуковићима пренео оно мало свог знања из писмености и математике, па су га они касније, кад су год имали прилике, допуњавали.

У цркви и око ње о празницима су се окупљали Срби, не само из Мухаремовића него и из околних села, а у последње време и из удаљенијих места. У њој су се редовно обављала крштавања и венчавања. Масовно окупљање Срба ради верских обреда изазивало је узнемирење Турака. Једне ноћи црква је запаљена. Нису могле ни иконе да буду спасене. Кад је видео пожар поп Замфировић, пападија и три њихова сина пожурили да га гасе водом из оближњег поточића. Убрзо је стигао и велики број других Срба, али је било касно.